

Een leerplan Nederlands voor de basisvorming

1 januari 1993

Auteur: Bas Kranenburg

Volume: 24

Nummer: 4

Pagina's: 150-154

Documenten

- [moer_jrg24_036.pdf](#)

o ndenvijs muiderberg coutinho ry b c recensie lepertak j en w weydema taalbes-
chouwin g en informatica in leven de tnlei 461 1991 p x57 zoo lijmbach j m h i hac-
quebord en k galoma bas kranenburg weet wat je l eest groningen j dijkstra i yyo
parreren c f van ontw ikk elend o nden vijs leu een leerplan nederland s ven amers-
foort acco tyyo e m tol verkuyl het vak nederland s in het voor de basisvormin g
voortgezet onderwijs tussen scylla en cha rybdis in leven d e talen 4 74 1992 p
446 449 e m tol vrrkuyl een nieuwe kans voor taal beschouwing een plaatsbepalin
g te verschij nen jan verboek e a bouwstenen voor de bnsisvor verboek j e a le er-
plan ne derlands gronin gen niiiitt een leerplan nederland s groningen wol wolters
noordho ff 199 3 ters noordhoff slo 1 9 9 3 88 blz fzs o o tvs beschrijving 3 dln ali-
uere procesmana gement basi s vorming 1993 witte th vier nieuwe methoden voor
de basis pa sg el e den ver s cheen een leerplan nederland s vorming nederl a nd s
in leve n de talen 47 0 van jan verboek e a een publicatie van het in 47 2 en 473
1992 p is5 1 6 305 3 1 en 3 67 stituut voor leerplanontwikk e ling slo niet 375 een
h o ofdstuk over toetsin g dat door cito werd verzorgd wat ve rboek e a in hun leer
plan hebben ges chreven is bijna van zelfsprekend en zo logi sc h da t iedere l e
raar nede rland s de illusie zal hebben dat hij het zelf had kunnen b e denke n to c
h bevat het plan een sc hat aan informatie en nieuwe gezichts punte n met b ove
ndien ee n te prijz e n creati eve kijk op het omgaan met de kerndoel e n modernis-
erin g bas is vormin g i s ee n moderni se ring van het vo o rtgezet onderwij s in d
e o nd e rbouw in twinti g kerndoelen d e ugdelijkheidseis en is om s chreven wat
iedere leerlin g in nederland t e nmin s te gele e rd moet hebb e n kerndoelen g
even een so ort o nd erg rens aan voor het on derwij s aan kinderen in de le eftijd
van i 2 tot circ a 16 ja a r geen voorschrift kerndoelen vormen geen leerplan ze
geven wel een beschrijving van de belangrijkste va kinhouden maar ze doen dat
vrij glo baal kerndoel nummer s bijvoorbeeld leer iiiryen kunnen ooit voor hen
bestemde mondelinge instructie uitvoeren kerndoelen geven wel richtlijnen maar
ze laten scholen tamelijk vee l i 50 m oer 1993 4 ruimte om zelf te bepalen hoe het
onderwijs lende beslissingen mogelijk in hoofdstuk i vorm zal krijgen worden ze

aangestipt scholen zullen over het het boekje van de slo laat zien hoe de algemeen veel van deze beslissingen al geno kerndoelen kunnen worden ingevuld het wil men hebben al zal niet iedere keuze al direct vooral discussies aanwakkeren over de defini in het invoeringsjaar 93 94 door iedere tieve gestalte die het vak nederlands in de ba school gemaakt zijn sisvorming zal gaan aannemen de auteurs ho pen dat het besproken zal worden in n e d e r l a n d s n u vaksecties dat het gebruikt zal worden bij nascholingen en bijscholingen en dat het een in het onderwijs in de moedertaal van voor de bouwsteen mag vormen voor programma s op basisvorming i s de belangrijkste doelstelling scholen het correct leren gebruiken van de moedertaal het is zeker geen prescriptief boekje gewor schriftelijke vaardigheid in taal is belangrijker den niet voor niets noemen verbeek e a het dan mondelinge taalbeheersing een leerplan nederlands en niet liet leerplan veel tijd wordt besteed aan grammatica en nederlands het plan geeft toelichting sugges aan leesvaardigheid weinig tijd aan spreken en ties voorbeelden en verklaringen bij de kern luisteren veel gebruikte methoden in den lan doelen voor nederlands het geeft een onder de zijn functio neel nederlands taalcirkel en taal verdeling in de verschillende taken waarvoor goed bij toetsing ligt de nadruk op spelling en leerlingen geplaatst zullen worden en het op grammatica er is ook aandacht voor s tijl toont de opbouw van een lesprogramma van voor de uitbreiding van de woordenschat voor heel eenvoudig bijvoorbeeld het schrijven van schrijfvaardigheden voor lee svaardigheid luis een persoonlijke informele brief aan een tante teren en spreken spelen in de beoordeling zonder veel voorbereiding tot tamelijk com nauwelijks een rol het huidige onderwij s in plex het schrijven van een formeel verslag van de moedertaal is dus nog nauwelijks com een lezing municatiefgericht doel van het slo plan nederlands in de basisvormin g twee vragen staan centraal in het leerplan ine invoering van de basi svorming betekent hoe moeten de kern doelen vertaald worden in voor nederlands dat er meer aandacht komt onderwijsprogramma s voor de communicatieve aspecten van taal wat is het minimum en wat is geschikt voor taalonderwijs waarin leerlingen taal gebrui verschillende typen leerlingen met vers chillen ken niet verschi ll ende functie s in ver s chillende de begaafdheden het boek gaat in op communicatieve situatie s en waarbij reflectie differentiatiemogelijkheden het geeft voor plaats heeft op dit taalgebruik ter verbetering beelden van opgaven gerangschikt van van de taalvaardigheid eenvoudig tot complex in het onderwijs van de basi svorming treden deze vragen worden in zeven hoofdstukken negen verschuivingen in het lesprogra i n n i a uitgewerkt hieronder zal ik de inhoud van de voor nederlands op verboek e a bespreken ze hoofdstukken kort weergeven punt voor punt ik noem ze hieronder kort i meer en andere aandacht voor de mondelinge be sliss ingen van scholen zel f vaardighei d 2 taalbes chouwing al s reflectie en niet als ont basisvorming is een zaak van de school ver leedonderwij s plichte minimumtabellen verdwijnen en ma 3 meer en andere aandacht voor onderwijs in ken plaats voor adviestabellen scholen komen fi c ti e met eigen lessentabellen scholen kunnen zelf 4 aandacht voor de taalvariatie dialecten groep leerroutes bepalen niet brugperioden met stalen en wat dies meer zij streams met dakpannen vbo mavo s aandacht voor de massamedi a mavo havo en havo vwo met bijbeho 6 aandacht voor informatievaardighede n rende ta-

bellen er blijken nogal wat verschil 7 aandacht voor vaardigheden die bij andere 1993 4 m o e r 151 vakken een rol spelen studievaa rdigheden bij vervolgens noemen de auteurs van het plan voorbeeld deelaspecten bij dit kerndoel het gaat dan on deelvaardi gheden worden g e o efend in dienst der meer om dialect gebruik functie soor van hun toepa s sing in taal g ebruikssituaties ten om vaktaal gebruik functie voorbeelden van een produktgerichte naar een produkt en ervan om eentaligheid en meertaligheid en proce s gerichte aanpak ook de s tappen die dergelijke leerlingen moeten zetten om tot een produkt twee ordeningsprincipes zijn van belang een bri e f o f een ander pro dukt te komen thema s en complexiteit als gelet wordt op krij ge n de aandacht c ompl e xiteit di e nt er gewerkt te worden van dichtbij per soonlijk naar veraf algemeen van kerndoel naar programm a dat wil zeggen van taal naar groep naar om geving naar land naar landen ke rndoel 14 luit gedeelte hoofdstuk 4 vormt de kern van kan worden behandeld bij het leerstofgebied het plan het hoofdstuk geeft een schets van de leze n spreken en luis teren maar het kan ook vernieuwingen die door de kerndoelen themati s ch worde n aangeboden bijvoorbeeld nederlands teweeg worden gebracht zowel al s dialecten van onze streek qua leerstof als qua didactiek het bevat een uitwerking van kerndoelen alle twintig in toetsing en afsluitin g clusters door de auteurs gerangschikt in leer stof het hoofdstuk is als volgt opgebouwd in den lande heers t nog veel onzek e rheid over beschrijving van de essentie van het leerstofon de beo ordeling van leerlingen in de basisvor derdeel ming hoe zal dat moeten gebeuren hoe een uitleg van de bedoeling per kerndoel weet een docent e of op h et ad equate niv e au een beschrijving van het leerstofgebied wordt getoet st of e en toets wel deugt het plan ordent de verschillende taken voor de het leerplan l a at s ystematisch zien waaraan verschillende onderdelen als volgt to e tsen moeten voldoen toetsen moeten in basistaken het algemeen voldoen aan een paar ei s en rele deel taken onderscheiden in oriënteren ver vantie objectiviteit specificiteit en efficiëntie kennen de eigenlijke informatie overdracht in de bas isvor i iing is het een uitda ging toet en tenslotte reflectie op de uitgevoerde taak s en s amen t e stellen die geen conce ss ie s doen op pagina 153 ziet u hoe dit principe er in aan het criterium van de betrouwbaarheid schema uitziet omdat basis vorming vooral toe passingen vraagt en de nadruk legt op vaardigheid en wie een voorbeeld taalvariati e wel eens een cijfer heeft gegeven voor het voe ren van een discu ss ie we et hoe moeilijk het is een voorbeeld om te laten zien hoe de auteurs e en oordeel uit te spreken dat nauwkeurig te werk zijn gegaan we ergeeft wat een s preker gepreste erd h eeft kerndoel 1 4 de leerliiigen kennen het onder h e t boek no e mt c riteria die een doce nt kun scheid tussen dialecten ttroepstnl en eis standaardta n e n helpe n tot ee n go ede afwegin g t e komen len lij hebben inzicht ier de nchteigrnnrlen van ver de bas isvorming voor nederland s zal cen schillen in gesproken taal liet ontstaan van talen en traal door middel van een themat o et s word e n liet in stand blijven en veranderen ervan afgerond dat wil zeggen dat de inhoud van veebeek e a leggen nu eerst de bedoeling van de onderdelen wordt bepaald door een thema dit kerndoel uit leerlingen moeten zien dat vanwege het realiteitsgehalte en vanwege de link taal niet statisch waar dynamisch is ze moe met de omringende wereld de onderdelen zijn ten een genuanceerd oordeel hebben

over de het lezen van zakelijke en of fictionele teks ten veranderingen die tijdens hun leven in taal het kijken lui s teren naar een televisieprogram voorkomen ze snoeten een genuanceerd oor ma deel hebben over de waarde van de standaard 3a het schrijven van een tekst bijvoorbeeld een taal van andere talen van varianten van een brief taal en ze moeten inzicht hebben in formeel 3b het schrijven van een tekst bijvoorbeeld verslag en informeel taalgebruik 4 het voeren van een discussie 152 moer i 3 4 lezen schrijven spreken luisteren gesprekken voeren basisvaardigheden technisch lezen technisch schrijven technisch spreken concentreren gespreksconventies deeltaken i orienteren op de orienteren op de orienteren op de orienteren op de orienteren op tekst schrijftaak spreektaak luistertaak gesprekssituaties verkennen van de tekst beeldvorming vaststellen doel beeldvormen van vaststellen op vorm kenmerken onderwerp bepale context gespreksdoelen vaststellen leesdoel vaststellen schrijf doel n luisteraar 2 inhoud verkennen inhoud verkennen spreken verkennen gespreks koppens tusstn koppens brains-tormen voorbereiden kennis naar boven voorbereiding lezen informatie verzamelen bepalen wat liet halen aanwezige kennis woordkeus bepalen publiek van het informatie verzamelen naar boven halen onderwerp weet informatie verzamelen 3 informatie informatie over informatie over aandacht bij ordenen van begrijpen dragen dragen informatie houden informatie beoordelen juiste woord keus juiste woord keus aantekeningen maken doorvragen betekenis verlenen aan hanteren hanteren subjectief taalgebruik argumenten her woorden tekstopbouw hanteren ordening hanteren herkennen kenne n verbanden leggen correcte spelling hoofd bizaken bedoeling spreker mening weergeven doel van de tekst bepalen vaststelle n weergeven opbouw in steek verbanden leggen nakijken verbeteren voororden informatie beoordeel van de tekst delen vaststellen subjectieftaalgebruik herkennen hoofdgedachte samenvatting 4 reflecteren op het reflecteren op het reflecteren op het reflecteren op het reflecteren op lezen schrijven spreken luisteren gesprekken voeren taken instructies advertenties instructies instructies vraaggesprek reclameteksten verslagen en presenteren van een reclameteksten consultatiegesprek kranteberichten betogende teksten boek geven van een nieuwsberichten sollicitatiegesprek school en studie formulieren verslag leerstof discussie boeken vragen in school vertellen en schema s boeken samenvatting gegevensbestanden creatief schrijven brieven werkstukken samenhang tussen diverse vakken vlakke waar het juist in andere passages zeer expliciet is veel verder dan een enkele suggestie in dit korte hoofdstuk h 6 bespreken de auteurs gaan de auteurs niet tevens niet uitputtend welke samenhang tussen de nederlands en andere vakken er bestaat en op weg naar basisvorming welke mogelijkheden docenten hebben om met andere disciplines samen te werken infor in dit laatste hoofdstuk bespreken de auteurs matiekunde wordt onder andere genoemd welke veranderingen optreden en gaan ze kort logisch want kerndoel 20 luidt l eerlijrit e i i in op aspecten van een methodekeuze dit gekunnen in alle stadia van liet schrijffiroces deelte heeft aan belang ingeboet omdat veel tekstenverkin gs-nppnrntiur gebruiken het boek beslissingen al door scholen genomen zullen houdt zich in dit gedeelte enigs zin s op de zijn 1993 4 moer 15 3 conclusie invulling zou geven aan kerndoelen kan veel van het boek opsteken de invoering van

de basisvorming stelt eisen wie op een verjaardag een slok van een for aan de we
rkvormen de didactiek de leersto midabele pinot noir typeert niet lekker finhou-
den de toetsvormen en de doceerstijl wijntje hoor heeft niet zorgvuldig geproefd
het leerplan gaat op alle facetten in en laat wie dit leerplan wel aardig noemt
heeft zien welke mogelijkheden er zijn om een on niet aandachtig gelezen derwi-
jsprogramma samen te stellen waarin aan het boekje zou bij iedere docent neder-
lands de eisen van de basisvorming wordt voldaan in den lande op de plank
moeten liggen flink de auteurs slagen erin de kerndoelen tot le beduimeld wel te
verstaan ven te wekken van tamelijk vage en algemene omschrijvingen worden
het opeens duidelijke noo t richtlijnen die in de lespraktijk een toepassing kunnen
vinden het plan geeft een kader aan 1 op 28 april 1 99 3 zijnde voorbeeldopgaven
van de lesmethoden die voor de basisvormin g zijn cit o beschikbaar gekomen de
afsluitingstoet ges chreven wie het boekje leest begrijpt veel sen ba s isvorming
wie zich wil verdiepen in de beter wat schrijvers van leerboeken bewo gen toetsen
doet er goed aan de multomap van moet hebben om voor een bepaalde opbouw cit
o door te lezen te kiezen of b epaalde opdrachten een plaats in hun boek te gun-
nen wie h e t leest begrijpt bovendien de bedoeling van de kerndoelen en daarmee
de geest van de basisvorming be ter deze achtergrond deze zingeving aan de
lessen en de opdrachten waarmee leerlinge n te maken zullen krijgen is natuurlijk
van groot belang want docenten moeten e rvoor waken dat allerlei oefeningen in
de basisvorming een plaats zu ll en krijgen alleen omdat ze wel aar dig zijn of a l l
e en omdat leerlingen ze wel leuk vinde n om te doen onderwijs mag im m ers ook
in de basisvorming niet alleen maar aardig zijn onderwijs moet zin heb ben het i s
de verdienste van dit leerplan dat het toont hoe er met kerndoelen kan worden om
gesprongen en op welke wijze onderwij s in het nederlands zin heeft het is boven-
dien prettig leesbaar de schema s en de uitputtende o p som min ge n m ak e n h e
t d aar n aas t b ijzo nd er geschikt al s naslagwerk de groot s te waarde heeft het
boek meen ik als discus s iestuk het is zodanig expliciet dat het iedere lezer ge-
makkelijk wordt gemaakt een vis ie te ontwikkelen en onder woorden t e bren gen
een gevaar i s er wel het plan is zo logisch zo voor de hand liggend en zo duid e li-
jk dat de waarde e rv an gemakkelijk onderschat kan worden wie meedenkt met
de auteurs wie zich de gezichtjes van zijn eigen leerlingen voor de geest haalt en
zich afvraagt hoe hijzelf 1 54 m oe r 1993 4